

ПРОФЕСІЙНЕ СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ СЛІДЧОГО

Прудка Л.М., доцент кафедри психології та педагогіки ОДУВС, к.психол.н.

Ефективність професійного спілкування працівників поліції, зокрема слідчого, визначається певними чинниками.

Одними з основних чинників ефективності професійного спілкування слідчого, на наш погляд, є психологічна підготовленість та наявність професійно-важливих якостей. Треба зазначити, що професійна спостережливість є однією з основних професійно-важливих якостей слідчого, яка вкрай необхідна при проведенні будь-яких слідчих дій, зокрема вона впливає на ефективність професійного спілкування слідчого з учасниками розслідуваної справи.

Професійна спостережливість являє собою вибіркоче виявлення, упорядкування та зведення в цілісну систему візуальної, слухової, тактильної, нюхової та іншої інформації, важливої для розкриття та розслідування злочинів.

Вона включає такі основні різновиди, як *предметна*, яка виступає загальним фоном чи умовою професійного спілкування і опосередковано забезпечує його ефективність та *міжособистісна*, яка безпосередньо впливає на його ефективність.

При цьому предметна спостережливість спрямована на матеріальні об'єкти, які можуть при проведенні окремих слідчих дій (огляд місця злочину, обшук, слідчий експеримент тощо) мати суттєве значення для отримання доказової бази, а саме вплинути на ефективність розкриття злочину.

Цей різновид спостережливості полягає у здатності слідчого помічати та фіксувати малопомітні, зокрема, масковані, але важливі ознаки матеріальних об'єктів. Така спостережливість слідчого спрямована на відшукання доказів. Вона має характер, що відтворює, реконструює на основі помічених ознак обставини розслідуваної події.

Міжособистісна спостережливість тісно пов'язана з психологічними знаннями та спрямована на учасників кримінального процесу (підозрюваного, потерпілого, свідка тощо). Цей різновид спостережливості дозволяє слідчому встановити психологічний контакт, оцінити готовність до взаєморозуміння чи навпаки, протидії, визначити відвертість суб'єкта та правдивість його показань, помічати деталі вербальної та невербальної поведінки за допомогою візуального контакту, кінесики (жестів, міміки, поз тощо) та просодики (інтонації, паузи, наголосу, жаргону, зітхання, плачу, кашлю та інш.) тощо.

Наприклад, при допиті підозрюваного, якщо ми спостерігаємо характерне скорочення м'язів, почервоніння обличчя та шиї, зростання кількості мигань вік, характерні мікрожести і макрожести — прикриття рота, доторкання і потирання очей, вуха, почухування шиї, відтягування комірка сорочки та інші – це може вказувати на процес нещирості та брехні.

Професійна спостережливість може виступати як самостійний інструмент діагностики учасників кримінального процесу чи поєднуватися із іншими інструментами – опитуванням, вивченням документів тощо.

Отже, професійна спостережливість слідчого є вкрай необхідною професійно-важливою якістю слідчого, яка має велике значення під час професійного спілкування.

Слід зазначити, що ефективність професійної спостережливості слідчого залежить від наявності у нього психологічних та тактичних знань, професійного досвіду, моральних якостей, індивідуальних особливостей характеру та самого бажання працівника.

Тому слідчому необхідно розвивати професійну спостережливість за допомогою конкретних психологічних вправ та вольових зусиль. Слідчому треба привчити себе уважно працювати в самих різних умовах, навчитися довільно і цілеспрямовано спрямовувати свою увагу на певний об'єкт, при цьому вміти абстрагуватися від зовнішніх та внутрішніх подразників.

Найкращим для слідчого стати професійно спостережливим – це ніколи не дозволяти працювати себе не уважно і постійно розвивати спостережливість через систематичне виконання певних вправ.

Література:

1. Бедь В.В. Юридична психологія: Навчальний посібник/ В.В.Бедь ; Нац. академія внутрішніх справ України . - К.: Каравела; Львів: Новий Світ-2002. - 375 с.

2. Коновалова В. Юридична психологія: Академічний курс: Підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл./ Віолета Коновалова, Валерій Шепітько,; Нац. юрид. ак-мія України ім. Ярослава Мудрого. - К.: Видавничий дім "Ін Юре", 2004. - 421 с.

3. Трембовецький О.Г. Аналіз практичної роботи з розвитку професійної спостережливості у майбутніх офіцерів правоохоронних органів / О. Г. Трембовецький // 36. наук. пр. Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2007. № 40, ч. II. С. 179–181.